

Läsliv

2019 #2

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

Det ska
vara enkelt
att läsa

5

roliga
boktips

Lättläst på fritids:

**”Det är kul
att läsa nu”**

FRAMTIDSSPANING: TILLGÄNGLIGHET UTMANING FÖR BOKBRANSCHEN

Det är vägen som är mödan värd

Att dö är att resa en smula, från grenen till fasta marken. Det skrev Stig Dagerman, och det står att läsa på hans gravsten. Jag vänder på orden, att resa är att dö en smula, för när jag reser lämnar jag ju något bakom mig. Det är själva meningen med resan. Att ta sig framåt, att se något nytt, uppleva.

Men resandet är ju också en rörelse framåt, mot nya äventyr. Det är ju vägen som är mödan värd, för att citera Karin Boje. Och ett ypperligt tillfälle att läsa! Tågresor och böcker hör liksom ihop. Landskapet som passerar, en kopp kaffe och så en bok. Senaste tågresan läste jag Den underjordiska järnvägen av Colson Whitehead. Skrämmande och viktig läsning. Kanske blir det Dagerman jag packar ner när jag tar tåget mot Västkusten till midsommar. Vad läser du helst i sommar? Här finns det tips på läsning som får fantasin att resa. Och inspirerande reportage förstås. Glad sommar!

Katarina Carlstein Carlsson,
redaktör

FOTO: CARINA GERDIN

Att resa är
att dö en
smula.

INNEHÅLL

- 3** Nytt från MTM
- 4** Framtiden: tillgänglighet i fokus
- 7** Barn och ungdom: boktips
- 8** Lustfylld läsning på fritids
- 12** Hur gör man lättläst av en klassiker?
- 14** Lättläst: Maria gör entré på LL-förlaget
- 16** Bibliotek: så når vi fler!
- 17** Aktuellt
- 18** Nyheter i korthet
- 20** Frågor & svar
- 21** 5 frågor
- 22** Bokmässan
- 23** Tidsfördriv
- 24** Boktips

Rättelse: I Läsliv nr 1, 2019 skrev vi om Hanna Wallsten som återberättat Nya testamentet till lätt svenska. Tryckfelsnissie gav tyvärr Hanna fel efternamn. Hon heter Wallsten, och inget annat. Läsliv ber om ursäkt för misstaget.

Läsliv ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier. Citera oss gärna men ange källa. **Juni 2019 nummer 2. Utgivning:** 3-4 nr/år.
Ansvarig utgivare: Magnus Larsson. **Redaktör:** Katarina Carlstein Carlsson. **Grafisk form:** Oktavilla. **Layout:** Carina Gerdin. **Redaktion:** Marita Forsberg, Sara Lafolie, Tom Weegar, Amanda Berglund, Carina Gerdin. **Tryck:** Stibo Complete. **Adress:** MTM, Box 5113, 121 17 Johanneshov.
Redaktionsärenden: katarina.carlstein.carlsson@mtm.se. **Kostnadsfri prenumeration:** mtm.se/om-oss/tidskrifter/prenumerera. Finns som tryckt tidning och taltidning. **Telefon till växeln:** 08-580 02 700. **Internet:** www.mtm.se. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Livia, fotad av Peter/Grafikstudion

Det nya tillgänglighetsdirektivet EAA ska ge alla samma förutsättningar att läsa e-böcker, oavsett funktionsförmåga.

Magnus Larsson, generaldirektör MTM

Nominera till Läsguldet 2019!

Vet du någon som gör en extra insats för att alla personer ska kunna läsa på sina villkor? Då tycker vi att du ska passa på att nominera till MTM:s tillgänglighetspris, Läsguldet – tillgänglig läsning för alla.

Priset är till för att uppmärksamma personer, organisationer eller institutioner som på ett utmärkt sätt skapar möjlighet för personer med läsnedsättning eller med nedsatt läsförmåga att läsa på sina villkor.

Det kan exempelvis vara någon som jobbar med läsprojekt eller inspirerar till läsning av talböcker och punktskrift. Det kan även vara verksamheter som stöttar dem som är nya i svenska språket eller dem som har behov av lättlästa texter. Bara fantasin sätter gränser, det finns tusen olika sätt att sprida läsglädje. Observera att kommersiella förlag och företag inte kan nomineras.

Priset består av 25 000 kronor som ska användas för att sprida läsglädje.

Skicka in ditt förslag till Läsguldet senast den 30 juni.

TILLGÄNGLIG LÄSNING FÖR ALLA

Språk och Rum

– att skapa möten för tillgänglig läsning

Årets stora SDK-konferens om tillgänglig läsning arrangeras i samarbete mellan Svenska Daisykonsortiet och Region Skåne och äger rum i Malmö torsdag den 7 november.

Alla ska ha möjlighet att möta litteraturen och språket.

Hur skapar vi rum för det mötet? Hur gör vi läsningen tillgänglig? Under konferensen kommer vi bland annat att undersöka former för att skapa ett inkluderande biblioteksrum, läsa högt tillsammans och mötas mellan generationer och kulturer. Allt för att möjliggöra läsning för fler.

Vad läser du på tåget?

Louise Hemmingsen, specialpedagog

Just nu läser jag "Den sjunde handskriften"

av Wilbur Smith, över 19 timmars spännande läsning som talbok. Ett annat tips är "Träskkungens dotter" av Karen Dionne.

Hillevi Andreasson, bibliotekarie

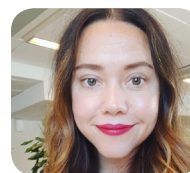
"Kvinnor på ett tåg" av Anita Nair. En hel hög med böcker av

Jenny Diski "På tunn is; Främling på tåg" och "Den motvilliga resenären."

Tom Weegar, webbansvarig

När jag reste sist läste jag "Vargattacken" av Lars Berge. Läs den!

Lisa Söderberg, talboksutformare

Ibland är jag tågåkare! Då skulle jag vara väldigt bokstävlig och välja Jenny Diskis "Främling på tåg". En udda blandning av reseskildring och biografi där resenären funderar kring resandet som tillstånd. Kan inte tänka mig nåt bättre än att svepas med än i Diskis färd över prärien i USA när man sitter och skumpar på SJ Regionaltåg!

Tillgänglighet i sikte. År 2025 ska bokbranschen ha anpassat produkter och tjänster så att alla får full tillgång till läsning. Allt enligt EU:s nya tillgänglighetsdirektiv.

DOKUMENT GENFORSKNING

Genväg till framtiden. Ska han väcka mammutarna och ge oss evig ungdom?

Han är professorn som vill återskapa mammuten, vända åldrandet och göra dna-modifiering till en hobby. DN har mött George Church, genteknikens stjärnforskare.

■ När Time Magazine släppte årets lista över världens 100 mest inflytelserika personer var motiveringen som vanligt övervuldande. Men frågan är om inte de största orden sparades för George Church. Två personligheter Stephen Colbert hade fått äran att skriva presentationen. Church anklagas för att leka Gud, säger han. "Men för mig är George mer som en blandning av Darwin och jaffonten." Hans bidrag till gentekningen "Kan förändra hela världen och vår upplevelse av livet själv?", förbättrade Stephen Colbert.

George Church är professor i genetik vid Harvard och MIT, en av pionjärerna inom syntetisk biologi, vetenskapen som – som små förenklat – handlar om att skapa artificiellt liv. Han startade arbetet för att kartlägga hela människans dna. Han brukar figurera i spekulativa filmer inför Nobelpriset.

DN fick en intervju med George Church under konferensen Synbiobeta i San Francisco och ställde frågan: Vad är mest spännande inom hans forskningsfält idag? Det blev ett samtal om utdöda djur och evig ungdom. Här är fem övriga som går i gång på.

ÅTERSKAPA MAMMUTEN
 Kan man med genteknikens hjälp få nytt liv till en utdöd art? Kan mammuter åter väckas på jorden? George Church lutar åt det. Men hur säkert är han med planerna?
 Jag tar den globala uppvärmingen på väldigt stort allvar, svarar han. "Såret kräver en förändring. Inifrån."

George Church forskar om att skapa artificiellt liv. Han är professor i genetik vid Harvard och MIT.

det norra halvklotets tundra finns enorma mängder koldioxid och metan gas. Om marken tinar och det läcker ut kan klimatförändringarna skea bortom all kontroll. – Mammuten har i experiment och teori visat sig kunna sänka temperaturen i tundra med 15 grader. Effekten skulle bli dubbel. På vintern täcks tundra av ett snötäcke som isolerar mot kylan. Tanken är att de stora djuren ska klampa omkring, förtöra snötäcket och låta kall luft kyla marken. På sommaren skulle mammutarna förändra florin och ge ytterligare skyddning – det handlar om hur växter absorberar värme olika effektivt. Experimenten måste upprepas och kvalitetsökas, betonar George Church. Men han är optimistisk om att kunna åter skapa djuret.

– En asiatisk elefant och en mammut är nästan identiska. De är nästan som du och jag. Men deras beteende och anpassning till kylan är väldigt olika. Kanske räcker ett fåtal förändringar, men även om hela genuppsättningen behöver ändras så är det snart inom räckhåll.

Fulla allvar, säger han. Men egentligen ingen central fråga för honom.

– Det utgör en procent av min forskning. Allmänheten är mycket mer intresserad än jag.

IMMUNA ORGANISMER
 Är det möjligt att förändra en organisms dna så att den blir resistent mot virus – inte bara ett specifikt virus utan många? För

svårspetsigt svar, enligt George Church.

– Det är för tidigt att utropa seger, men vi närmar oss kinniska tester.

– Det bygger på mycket omfattande och komplicerade dna-förändringar. Men effekten är förhållandevis enkel.

– Organismerna blir resistenta mot i princip alla virus. Även mot virus vi aldrig har sett förr.

Var kan du se det användas?
 Industriell mikrobiologi, Jordbruk, Medicin.

Tänk att kunna transplantera en lever helt utan risk för virusinfektioner. Eller medicinska fabriker som slipper punktstänga på grund av virus. Säkert hånder faktiskt. Ibland tvingas de hålla stängt i stället.

HÄRDOSKAR AV DNA
 Tänk all information på din dator, din mobil, fler långfilmer än du kan se. Tänk hela Naturskogens Cyklopedi och släng in dem samlade informationen på ett större bibliotek. Tänk att lagra alla i en bakteries dna.

– Det är inte ren science fiction, för levande organismers gener har visat sig vara ett utmärkt medium för att lagra information. George Church och hans kollegor har redan sett i gång. Någon bakade de in en kort filmsekvens i en bakteries dna. Sedan lyckades man plocka fram den digitala informationen som om den hade legat på ett minneskort, med bara mindre förbust.

För maximalt symbolik användes världens första filmklipp, en trossande bild som fångades på riktigt bält på 1870-talet.

– Det är ett av de experiment som överraskade många, säger George Church. Bilden är framför allt en dna kan lagra jättelika datamängder på liten yta. Vissa uppskattningar talar om 1 000 petabyte (en miljon terabyte) på en kvadratmillimeter. Men innan det blir någon måste tekniken bli billigare och överföringshastigheten öka.

GENTEKNIK SOM HOBBY

4 Förutom att vara professor sitter George Church som rådgivare på ett litet, nystartat företag med en storlagen vision. The Odin, som hologet heter, säljer utrustning för gemmanipulation som hobbyläro. Klienten kostar från några hundra kronor och gör det möjligt att skapa självbyggande bakterier i badrummet eller leka med cripp, den revolutionerande "pensaxen" som gör det möjligt att klippa dna.

– Enthusiaster som ryddar med biologiska experiment som hobby brukar kallas biohackare. Det vore ett absurd epitet på George Church, en av världens mest framstående gentekniker. Men han ser fördelar med riktigen och drar paralleller till

hur grunden lades för moderna datorer. – Tänk vad som hände när folk började gräva med enkla datorkretskort, när Wozniacki byggde startade Apple Computer. Det var hobbykort de använde. Men det fanns sofistikerade storatorer redan då, så egentligen hade de inte behövt hjälpa på som de gjorde.

– Men ut deras trånade uppstod den moderna persondatorn. George Church ser hobbybiologerna på samma sätt.

– Följden är att de resonerar annorlunda. De tänker sträffet botten och ser det mer från ett konsumentperspektiv. Så jag tror mycket viktigt kan komma av det.

EVIG UNGDOM

5 Behöver vi dö? Behöver våra kroppar över huvud taget åldras eller kan genetiska behandlingar sätta stopp för det? Åldrande är inte oundvikligt, enligt George Church. Vår livslängd begränsas inte av fysiska lagar.

– Termohydrantens lagar avgör inte om en mus dör vid två års ålder och en grönlandsväl lever i 200 år.

– Det är snarare som att våra biologiska system är förprogrammerade att kollapsa efter en viss tid. Att ändra det är inte lätt, men inte heller omöjligt. Respekter utvecklas ju nu. Experiment på musar, maskar och mossor är lövsande.

– Man använder moss, så gamla att de nästan har dött av hög ålder, och försöker vända åldrandet. Det kan lyckas mycket snart. Inte om 20 år, utan inom veckor eller månader. Sedan testar vi på hundar. Sedan på människor.

Text: Linus Larsson

Illustration: Magnus Eriksson

Foto: Beatrice Lundborg

beatrice.lundborg@dn.se

Om kan mig Co till min från

BRUNN VIBERT

Kommersiella produkter och tjänster ska vara fullt tillgängliga senast 2025. Allt enligt EU:s nya tillgänglighetsdirektiv. Resan mot att alla ska ha full tillgång till läsning tas i flera steg. Under de första åren kommer det nya direktivet införlivas i svensk lag. Efterlevnaden av lagen innebär helt nya utmaningar för bokbranschen.

TEXT MARITA FORSBERG FOTO ELLIOT ELLIOT

”Det finns ett stort intresse att bli riktigt grymma på det här”

/citat från produktägare i ett av företagen i MTM:s pilotsstudie

Vad är tillräckligt tillgänglig läsning? Svaret kan variera – det är ju läsarens själv som avgör hur tillgänglig till exempel en e-bok är. För att göra olika typer av e-böcker och plattformar tillräckligt tillgängliga för alla läsare krävs ett gemensamt regelverk och riktlinjer att utgå från. I och med det nya europeiska tillgänglighetsdirektivet – som ska implementeras i svensk lagstiftning för att sedan efterlevas av marknadens aktörer – kommer svensk marknad om drygt tre år ha ett gemensamt ramverk för tillgänglig läsning att verka utifrån.

Producenter av e-böcker och e-läsning idag är alltså direkt berörda av den nya

lagstiftning som träder i kraft inom ett par år. Hur tillgänglig är marknaden idag då? MTM har precis tagit fram en rapport ”Strategier och mål för främjande verksamhet inom marknaden” med resultat från tre pilotstudier. Rapporten har fokus på tillgänglighet i abonnemangstjänster, e-böcker och inom digital nyhetsmedia. Målet med studierna har varit att kartlägga befintlig kunskap och nivå vad gäller tillgänglighet.

Resultaten från pilotstudierna har granskats i relation till de riktlinjer som tillgänglighetsdirektivet fastställer. Syftet på längre sikt är att MTM som kunskapscentrum ska kunna stödja marknadens aktörer så att de kan uppnå kraven utifrån tillgänglighetsdirektivet senast 2025.

En död sida i min värld.

En läsare i pilotstudien beskriver läsningen av e-bok med skärmläsare.

Tillgänglighetsdirektivet

I april 2019 godkändes Tillgänglighetsdirektivet, European Accessibility Act (EAA) av Europakommissionen. Direktivet omfattar bland annat tjänster och produkter som rör datorer, smarta telefoner, e-böcker, banktjänster och biljettköp. Syftet är att ge samma förutsättningar i Europa för personer med funktionsnedsättning. Direktivet innebär konkret att kommersiella produkter och tjänster ska följa internationella standarder för tillgänglighet. År 2022 ska direktivet vara införlivat i svensk lagstiftning, sedan har marknaden fram till 2025 för att anpassa sig efter lagen.

Rapporten är tydlig – vi kan idag konstatera att det inom den granskade delen av marknaden finns stora brister när det kommer till tillgänglighet. De produkter och tjänster som studerats går helt enkelt inte att konsumera för personer med läsnedsättning. Och svårigheterna som läsningen innebär visar sig vara allt ifrån lättlösta detaljer till mer omfattande utmaningar. Till exempel blev det problem med löpande läsning för personer som använde skärmläsare som assisterande teknik. Vidare kunde inte tre av fyra abonnemangstjänster användas med talsyntes.

Ytterligare ett exempel på brist på tillgänglighet är att 164 av 190 granskade böcker i testerna hade felaktig språkmärkning vilket innebär att talsyntesen helt enkelt läser boken på fel språk.

Hur ser då marknaden på sina produkter och tillgänglighet? Kännedomen om standarder, riktlinjer och verktyg för validering är mycket låg hos marknadsaktörerna. De pilotstudier som är genomförda har dock haft främjande effekt och väckt frågor, samtal och en vakenhet kring tillgänglighetsfrågor.

Tillgänglighet ses som ett värde i företagen och nu försöker man finna sätt för att säkra tillgänglighet för slutprodukten i arbetsprocesserna. Det finns insikt om att det ibland saknas så väl långsiktiga planer som kompetens för att lösa problemen själva. Viljan och engagemanget finns alltså och intresset är stort för att åtgärda de brister som finns.

Aktörerna ser både marknadspotential i att öka sin tillgänglighet och att det stärker varumärket. Ett flertal marknadsaktörer har beskrivit arbetet som något de vill satsa på redan kommande år. MTM finns som stöd och samverkare.

Här har MTM en viktig roll. Under de kommande åren finns behov av en rad strategiska åtaganden för att marknaden ska ha produkter och tjänster som är tillgängliga 2025. Redan nästa år kommer MTM erbjuda stöd till marknaden. Sammantaget kan konstateras att det är en bra bit kvar, att vilja och engagemang finns samt att vi kommer fram om vi skyndar långsamt.

Eller som en VD i pilotstudien uttryckte det: ”Det har inte sagts något som skulle vara omöjligt att göra, utan allt är möjligt. Vi ska jobba med detta, det gäller bara att få in det i rutinen”. ●

MTM:s rapport

”Strategier och mål för främjande verksamhet inom marknaden”

– är en redovisning av resultat från tre pilotstudier (”Tillgänglighet i abonnemangstjänster”, ”Tillräckligt tillgänglig bok” respektive ”Tillgänglighet inom digital nyhetsmedia”). När man ser till resultaten från pilotstudierna och ställer de mot riktlinjerna i tillgänglighetsdirektivet är slutsatsen tydlig: denna del av marknaden är inte tillgänglig. De produkter och tjänster som studerats går inte fullt ut att konsumera för MTM:s målgrupper.

Rapporten visar därför på behovet av en rad strategiska åtgärder för MTM inom främjande arbete i relation till marknadsaktörer.

Det verkar inte bättre än att jag inte lyckas få igång boken här heller faktiskt.

En läsare i pilotstudien gör användartest.

Till månen och tillbaka

– lästips om rymdens mysterier

I sommar är det **50 år** sedan rymdraketen Apollo 11 färdades till månen. I Legimus finns både faktaböcker och många spännande berättelser om rymden.

TEXT SARA LAFOLIE

Till Vial av Henrik Ståhl **T P**

Planeten jorden är på väg mot kollaps. Människorna måste försöka emigrera med rymdarken Otösan till planeten Vial. Resan ut i rymden har pågått länge och nu tycks syskonparet Gladys och Keaton vara ensamma kvar. När en varelse upptäcks på rymdskeppet ställs allt på sin spets – blir det deras räddning eller undergång?

Rymdpiloterna och kapten Zenoks onda önskan av Magnus Ljunggren **T**

På rymdstationen Hajen bor barnen Max, Kim och Sam. De går i skolan och i framtiden är det tänkt att de ska bli rymdpiloter. När den makthungrige Zenok kastas ut från Hajen bestämmer han sig för att hämnas med supervapnet flugbazookan, som kan förvandla alla till flugor! Rymdäventyr med action och flams i kul blandning.

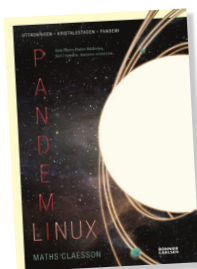

Hemma i rymden av Mats Wänblad **T**

Tvillingarna Castor och Polly har flyttat till rymden. Deras mamma är rymdforskare. Nu ska de undersöka om det finns liv på planeten Argo 7. Det enda som syns från rymdstationen är grus, grus och grus. Men snart upptäcker de att Argo 7 är mycket mer spännande än de trodde.

Monster på mars av Marie Helleday Ekwurtzel **P**

Hur ska man kunna rädda en katt som fångats av ett läskigt monster på planeten Mars? Ett solklart men svårt nytt uppdrag för rymdklubben E.T. Vilken tur att Eskil kan så mycket om rymden. Och vilken tur att Tova är bra på att prata rymdspråk!

Pandemi av Maths Claesson **T**

På rymdstationen Kristallstaden bygger människorna en ny värld sedan jorden hotats av klimatkris och pandemi. Linux är en av de få ungdomar som klarat uttagningen för att bli rymdpilot. En spännande sci-fi berättelse i tre delar: Uttagningen, Kristallstaden och Pandemi.

Rymdresan av Christer Fuglesang **T**

Markus och Mariana reser ut i rymden med farbror Albert som byggt en egen rymdraket. De får uppleva stjärnor, tyngdlöshet och svarta hål på ett fantastiskt äventyr. Men hur och när ska de lyckas komma hem igen?

Czentes Omega av Anna Jakobsson Lund **T**

På Intergalaktiska akademien får elever med särskild problematik möjlighet att komma tillbaka till samhället genom att visa att de har lämnat sitt gamla liv. När fem elever upptäcker ett hot mot akademien tvingas de in i en kamp där ingen går att lita på. Deras enda alternativ är att använda de kunskaper de gjort allt för att glömma.

Astronauten som inte fick landa av Bea Uusma **T**

I centrum står Michael Collins, den av de tre astronauterna som aldrig fick sätta sin fot på månen när Apollo 11 1969 for till månen. Under tiden de andra hade hela världens uppmärksamhet, gled Michael runt i en rymdkapsel i mörkret på andra sidan månen. Berättelsen om resan till månen varvas med fakta och kurios, skisser och foton.

Varje onsdag turas barnen på Rosen-
valls fritids om att delta i läsgrup-
pen "Lättläst". Det väljs friskt bland
böckerna på hyllan ovanför soffan.
Från vänster i bild ser vi Anakin, Kurt,
Livia, Floora och Tone.

Erik spankar upp en boll på taket
Han händer en steg.
Men stegen faller. Och nu är Erik på taket
Hur ska han komma ner?

Torsten Bergström
**Erik
på taket**

NY!
Med en ny utgåva
av den mest populära
serien om Erik på taket

5 Nordan 6450

500
pöbn
Förlag

Astrid Lindgren
Nils Karlsson-Pyssling

"Någon gång händer det, att någon
skicklig pyssla diktas en sådan saga,
som har något värdigt till sig,
både barn och vuxna. Astrid Lind-
gren heter en av dem, som läse
glömt. I den stora boken så pyssla
saga sagor så vackra sagor genom
kroppen. Det har blivit en bok,
frisk av poesi och förtäring, av
humor och allvar."
Greta Duha 1 Sv. Dagbladet

Förlag: Nordan 6450
Nils Karlsson-Pyssling
I Årsmagasinet
Poesi och Färd

Läslust och lättläst hänger ihop. På Rosenvalls fritids i Söderhamn är lättlästa böcker favoriter bland de läsugna barnen. Och det är just läslusten som står i fokus i projektet "lättläst på fritids".

TEXT SARA LAFOLIE OCH INGRID KÄLLSTRÖM FOTO GRAFIKSTUDION

Lustfylld läsning blir naturlig aktivitet på fritids

— **D**et känns roligt när man har läst en hel bok. Och det är spännande när det kommer nya böcker och man får välja själv, säger Floora som går på Rosenvalls fritids i Söderhamn. Här har lättlästa böcker blivit favoriter för många barn. Läslust, inte prestation, är fokus i projektet "Lättläst på fritids".

Redan i kapprummet på fritidshemmet möts vi av en vägg full av teckningar. Färgglada, roliga och dramatiska bilder som inspirerats av böcker som fritidspedagog Sara Lif läst högt för barnen. Varje onsdag turas barnen på Rosenvalls fritids om att

delta i läsgruppen "Lättläst". När vi hälsar på sitter de och ritat koncentrerat. Sara har just läst **Kim och Lina räddar Sture** av Torsten Bengtsson. Av bilderna som växer fram förstår vi att Sture är en katt som räddats ur ett träd. När Sara läser högt visar hon inga illustrationer, berättar barnen. Efteråt får de istället rita sina egna bilder av berättelsen.

I det soliga grupprummet finns en skön blå hörnsoffa. Ovanför soffan är månadens böcker uppräddade, och vid dörren står en boksnurra med lättlästa faktaböcker. När barnen är klara med sina teckningar greppar de en valfri bok för att läsa själv eller bläddra i tillsammans.

Det är lite text på sidorna och fina bilder i färg.

Samarbete mellan skola och bibliotek är en framgångsfaktor i projektet "Lättläst på fritids". Från vänster ser vi Katarina, Sara, Petra och Gunilla.

Sara ser över utbudet av lättlästa böcker.

Barnen visar oss några av sina favoriter och förklarar vad som är bra med just de lättlästa böckerna, som är lite tunnare än de bänk-böcker barnen har att läsa i skolan:

– Det är lite text på sidorna och fina bilder i färg, säger Flora som gillar hästböcker och bladdrar i **Galopp, Saga** av Pia Hagmar.

– Jag behöver en sån här bok med bilder, det är roligare, säger Kurt och berättar om **Leo och datorspelet** av Christina Lindström.

– Det är bra med korta böcker att läsa om man har tråkigt en stund. Den här är kul: titta hur texten åker över sidan, säger Malte. Han och Sixten ylar med varulven i **Ett monster på tivoli** av Mats Wänblad.

Projektet "Lättläst på fritids" i Söderhamn initierades 2016 av Gunilla Hagman,

tidigare skolbibliotekssamordnare i Gävle. Hon såg ett behov av att främja och stimulera de yngre skolbarnens läsning även på fritiden.

Sara Lif som är fritidspedagog på Rosenvalls fritidshem tycker att "Lättläst på fritids" är ett jättekul sätt att jobba läsfrämjande. Färdiga bokpåsar från biblioteket med tunna böcker gör det enkelt för henne att förbereda läsningen, hitta tema för samtal och förnya bokhyllan. Eftersom fritidspedagogerna även är med i skolan under lektionstid vet de vilka elever som behöver lite extra stöd och uppmuntran kring läsning. Men läsningen på

Det är bra med korta böcker att läsa om man har tråkigt en stund.

fritids är framförallt en stund för läsglädje och en mer social form av läsning, som också kan leda till samtal kring värdegrundsfrågor.

Sara berättar också att fritidsbarnen från årskurs 3 läser högt för varandra. – Det är så roligt att se hur den ena efter den andra tar mod till sig och vill prova att läsa högt för gruppen, berättar hon.

– **Det är lättare att samtala** kring boken efteråt med en mindre grupp barn. När vi gör det återkommande märker jag också att det är mer lugn i gruppen under läsningen, säger Katarina Zakrisson, som också arbetar som fritidspedagog.

De äldre barnen fick också låna en lättläst bok var på biblioteket som de skulle läsa tillsammans med ett av de yngre barnen på fritids. Det blev mycket lyckat. Sara Lif tycker att hon efter en tids arbete med "Lättläst på fritids" ser en skillnad i att barnen väljer böcker med mer omsorg när de emellanåt besöker Söderhamns stadsbibliotek.

På biblioteket finns Petra Zetterlund som är barnbibliotekarie och nyckelperson

i arbetet med "Lättläst på fritids". Det är hon som vid uppstarten plockade ihop bokpåsar med 25 böcker i varje. Varje bokpåse har ett blandat innehåll av berättelser och faktaböcker. En laminerad affisch med omslagsbilder på alla böckerna följer med bokpåsen. Affischen kan kopieras och användas av barnen på fritids för att tipsa om böcker eller sätta betyg på böckerna. Bokpåsar cirkulerar nu mellan fritidshemmen. En bokpåse stannar på fritids i 6–8 veckor.

I sommar är det dags för barnbibliotekarien på Söderhamns stadsbibliotek att samla in bokpåsar för att förnya innehållet. I Söderhamn har vissa fritids fått extra böcker på andra språk och särskolan har fått ett mer skraddarsytt urval med bland annat taktila böcker.

– För oss på folkbiblioteket är ett sådant här samarbete ett bra sätt att locka barnen till läsning och biblioteksbesök. Det ligger i folkbibliotekets uppdrag att främja barns och ungdomars läsning på fritiden och på det här sättet når vi ut till många barn, säger Petra Zetterlund. ●

Tips hur du börjar med lättläst på fritids

- Skapa en speciell plats för läsning
- Se till att ha fräscha böcker som byts ut ofta
- Låna gärna böcker så att ni kan byta ut dem
- Presentera böckerna på ett lockande sätt i hyllan
- Utse läsansvariga i personalgruppen
- Schemalägg lässtunder i grupp för alla barn med tid för samtal om innehållet
- Samarbeta med folkbiblioteket
- Ha alltid en bok med dig på skolgården eller utflykten

Projektet "Lättläst på fritids"

Fritidsverksamheten har ett uppdrag att stödja barns språkutveckling, men sällan finns läsning med bland aktiviteterna. På fritids är barngrupperna stora och barnen är där olika tider varför högläsning med en och samma kapitelbok under en längre period inte fungerar så bra. Gunilla Hagman, som är före detta skolbibliotekssamordnare i Gävle, ville med enkla medel få in läsningen som en naturlig del av fritidsverksamheten. Hon kontaktade därför barnbibliotekarie Petra Zetterlund på Söderhamns stadsbibliotek, samt de rektorer som ansvarar för stadens nätverk för fritidspedagoger.

Med skoledarnas entusiastiska tillrop startade ett pilotprojekt med tre fritids. Det växte snart till projektet "Lättläst på fritids" som involverade alla fritids i Söderhamn och Söderhamns bibliotek, med ekonomiskt stöd från Kulturrådet för att bland annat köpa in en större mängd lättlästa böcker från olika förlag till fritidshemmen. Man fick också stöd från Nypon förlag som tryckt upp en inspirationsbroschyr om lättläst på fritids.

Att återberätta en klassiker så att det blir enkelt att läsa och förstå. Det behöver inte nödvändigtvis vara lätt att göra. Cecilia Davidsson och Johan Werkmäster berättar om hur en kär klassiker blev lättläst.

TEXT KATARINA CARLSTEIN CARLSSON **FOTO** ANNA SVANBERG (övre höger) och MARITA FORSBERG (nedre höger)

Hur gör man lättläst av Vilhelm Moberg?

Hur gör man för att återberätta en älskad klassiker till lättläst? Cecilia Davidsson och Johan Werkmäster har båda arbetat med Vilhelm Mobergs omhuldade romansvit Utvandrarserien.

– Man får plocka ut essensen och krydda med Moberg, säger Cecilia.

Till hösten ger LL-förlaget ut de avslutande två delarna av Vilhelm Mobergs Utvandrarserie på lättläst svenska. Johan Werkmäster har återberättat **Nybyggarna** och **Sista brevet till Sverige**. Författarkollegan Cecilia Davidsson som gjorde **Utvandrarna** och **Invandrarna** lättlästa, håller ett vakande öga på att småländskan låter som den ska.

– Dialekt är egentligen tabu i lättläst litteratur, men det gick inte att ha Karl Oskar att prata rikssvenska, förklarar Cecilia.

Därför valdes ett antal ord och uttryck ut som får ge boken dess särskilda karaktär. I slutet på böckerna finns en ordlista. Inga läsare lämnas ovisa. Eftersom Utvandrarserien har fler karaktärer än många lättlästa böcker finns också personerna i berättelsen beskrivna i slutet av boken, liksom platserna i berättelsen.

Att bearbeta en klassiker till lättläst kräver både språk och mod.

– Det gäller att ha respekt för originalförfattaren, och lyssna till dess röst och intention. Men man måste också vara lite hänsynslös, menar Cecilia.

Johan Werkmäster understryker att det finns en särskild kvalitet i de lättlästa böckerna.

– Man väger varje ord på guldväg och kan tajta till berättelsen, göra den mer

Den lättlästa boken ska bli något annat.

läsare, genom att stryka och förenkla, utan att tumma på historien.

– Lättlästa böcker är bra att läsa högt. Det finns en rytm, som poesi, fortsätter han.

– Volymmässigt är det mycket mindre text i den lättlästa boken. Men det är inte en nedstruken version av originalet. Den lättlästa boken blir en annan genre, precis som att man kan göra filmmanus av boken, musikal eller radioteater, berättar Johan Werkmäster.

– Jag har fått välja ut de scener som är viktigast, och sedan binda ihop dem. Men jag får också sätta min egen prägel på texten.

– Den lättlästa boken ska bli något annat, en ny skönlitterär läsoplevelse och inte ett referat. Man får glömma de gamla gubbarna, inte låta dem påverka när man skriver, menar Cecilia.

– Det är också en skillnad på om författaren lever eller ej. När jag återberättade Ondskan kände jag att Jan Guillou kikade över axeln. Det var på ett vis enklare

spännande, säger Johan. Dostojevskijs **Brott och straff** är en av de böcker som Johan lyckats göra tillgänglig för många

med Dostojevskijs eftersom det inte finns släktingar i livet. Men, säger Johan, många av de författare vars böcker blivit lättlästa, uttrycker sig positivt, de har varit nöjda.

Och så finns det de författare som ger sitt tillstånd till en lättläst bearbetning, men som inte vill se resultatet. Kanske blir det för starkt känslomässigt att se att två tredjedelar av originalet försvinner.

Hur går det till, rent praktiskt, att skriva en lättläst bearbetning av en klassiker?

– Först läser jag boken en gång. Det är enorma ordmassor, så jag vill inte förlora energi på att göra flera genomläsningar. Jag läser med blyertspennan i hand. Jag blir glad om jag redan vid genomläsningen hittar stycken som kan strykas. Sedan bearbetas kapitel för kapitel, till ett grovmanus, säger Cecilia.

Johan berättar att han ser om det finns personer som kan strykas ur handlingen. Ibland kan man bunta ihop två liknande karaktärer till en person.

– Jag brukar skriva en grundlig sammanfattning, det ger en bra bild av vad jag vill ha med och vad jag vill stryka. LL-förlaget har bra redaktörer också, konstaterar Johan.

– Ja det är en trygghet med redaktörerna, säger Cecilia, de har en kärlek till böckerna! ●

Johan Werkmäster är en svensk författare, kultur- och reseskribent.

Cecilia Davidsson är en svensk författare av bland annat lättlästa böcker. Hon är även lektor i kreativt skrivande vid Linnéuniversitetet

● **Nybyggarna** och **Sista brevet till Sverige** kommer i augusti 2019.

● **Utvandrarna** och **Invandrarna** finns att köpa på LL-förlaget.

● På mtm.se/skola kan ni ladda hem lektionsmaterial med funderingsfrågor, skrivuppgifter, textfrågor och förslag på gemensam läsning med uppgifter.

Dessa och flera andra lektioner är skrivna av Jenny Edvardsson som är lärare i svenska och historia på Wendesgymnasiet i Kristianstad. Jenny fick Amy-priset 2015 och Svenska Akademiens svensklärarypris 2017.

Ur **Utvandrarna** på lättläst svenska

”Den långa resan med stormar och plågor var äntligen över.

Den hade tagit hårt på utvandrarna.

De hade varit instängda på skeppet och blivit ledsna och allvarliga.

Men när de nu såg den levande marken kom livslusten tillbaka.”

Maria gör entré på LL-förlaget

Den nästan fulljädrade kulturtanten Maria Ramdén har lämnat Roos & Tegnér för att bli förläggare för litteratur på lättläst.

TEXT KATARINA CARLSTEIN CARLSSON FOTO PRIVAT

Hej Maria och välkommen till LL-förlaget. Vad förde dig till förlagsbranschen?

– Det har nästan alltid handlat om böcker för mig, på ett eller annat sätt. Redan i åttan praoade jag på en bokhandel i Malmö. Min praktik på kulturvetarlinjen gjorde jag på Forum, och efter en period på Malmö Bokhandel var jag flera år på redaktionen för Nationalencyklopedin och andra lexikon. Därefter var jag redaktör, förläggare och utgivningsansvarig på det som i en lång namnkavalkad hette Richters, Damm Förlag, Ica Bokförlag och Massolit.

De senaste drygt fyra åren har jag varit förlagschef och förläggare på Malmöförlaget Roos & Tegnér.

Jag har jobbat med allt från akademiska texter och bokklubbar till kok- och trädgårdsböcker och lärt mig massor på vägen (och glömt en hel del igen). Under flera år var jag redaktionellt ansvarig för en bokklubb om handarbete, men jag kan fortfarande varken sticka eller virka.

Privat börjar jag vid det här laget bli något av en fulljädrad kulturtant: inte nog med att jag plöjer böcker och har årskort på teatern, dessutom går jag på yoga, har katter och odlar i pallkrage.

MARIAS LÄSTIPS

Kristina Sandbergs trilogi som består av "Att föda ett barn", "Sörja för de sina" och "Liv till varje pris".

Känner du till lättläst sedan tidigare?

– Jag känner till lättläst och LL-förlaget på samma sätt som jag känner till andra utgivningsområden, genrer, förlag och verksamheter i branschen, men jag har ingen erfarenhet av att arbeta med lättläst.

Vad läser du helst själv?

– Kanske på grund av att jag hittills arbetat nästan bara med faktatexter läser jag helst skönlitteratur när jag är ledig. Just nu är jag förälskad i Agnes Lidbecks sätt att skriva. Kristina Sandbergs trilogi om Maj är en läsoplevelse som dröjer sig kvar och jag tycker mycket om många av Joyce Carol Oates böcker – det är något

med mörkret i dem. Däremot läser jag aldrig deckare frivilligt utan bara motsträvt och i undantagsfall i min bokcirkel.

Har du någon önskelista på böcker du skulle vilja se som lättlästa, eller författare som du skulle vilja engagera till LL-förlaget?

– Jag har spirande, vaga idéer och tankar, men framförallt är jag fullt medveten om att jag nu tar ett stort kliv från min hemmabana och comfort zone – lättläst är helt ny mark för mig. Jag är så här i början nyfiken och ivrig att få lära mig massor av nytt! ●

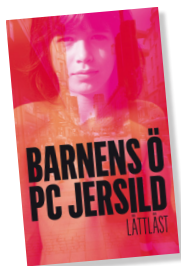
Jag tar ett stort kliv från min hemmabana och comfort zone.

Sommarläsning!

Här kommer tips på svenska klassiker med doft av sommar. Vi ger tips om lättlästa bearbetningar av böckerna, men självklart finns de också i original.

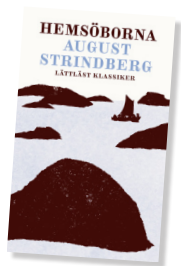

Barnens ö av PC Jersild

Reine har bestämt sig. Han ska inte åka till Barnens ö. Han vill inte för han har så mycket att fundera över. Måste man bli vuxen? Vad händer efter döden? Reine bestämmer sig för att stanna i stan, bo ensam och klarar sig själv. Han tycker han är stor nog, han är ju elva år. ●●●

Hemsöborna av August Strindberg

Carlsson är på väg till Hemsön i Stockholms skärgård. Han ska bli dräng hos madame Flod. Det är ingen ordning på gården sedan hennes man dog.

”Hemsöborna” är en av August Strindbergs mest älskade böcker, som berättar om livet förr i tiden och om folket i skärgården i glädje, sorg, vardag och fest. ●●

Mannen på balkongen av Sjöwall & Wahlöö

Det är sommar i Stockholm år 1967. Människor solar i parkerna. Men det är farligt att vistas där, tre flickor har blivit mördade. Pensionärer har blivit rånade. Polis Martin Beck gör allt för att hitta mördaren och rånaren. Är det samma person? Och vem är mannen på balkongen? ●

Mosippan av Elsie Johansson

Krig, ransonering, längtan och kärlek. Mitt i den grå vardagen skimrar Nancy. Andra världskriget drar genom Europa. Nancy som nyss fyllt sjutton år längtar efter att det riktiga livet ska börja. Hon drömmer om att utbilda sig, flytta till stan och viktigast av allt: att hitta kärleken. När hon träffar Lars vågar hon nästan hoppas att hennes drömmar kan bli verklighet. ●●●

Hur når vi ut till fler läsare som behöver taltidningar och talböcker? Den frågan var vägledande i de tre regionala samarbetsprojekt som under tre års tid arbetade undersökande med tillgängliga medier. Nu har MTM tagit fram en ny skrift för att sprida erfarenheter och kunskaper från projekten.

TEXT CARINA GERDIN

Så når vi fler!

FOTO: LILLEMOR GUY ENGHOLM

Så här har Motala bibliotek inrett sin taltidningshörna. Foto ur "Så når vi fler!" Beställ eller ladda ner skriften på mtmse.se.

Under 2016–2018 genomfördes tre regionala samarbetsprojekt i Värmland, Östergötland samt Dalarna, Uppsala och Gävleborg. Syftet var att öka bibliotekens kunskaper om tillgängliga medier och att undersöka hur biblioteken kan exponera och berätta om framförallt taltidningar.

För MTM och de bibliotek som medverkade har projekten lett till ökad förståelse för både utmaningar och möjligheter när bibliotek prioriterar tillgänglig läsning. Projekten har gett upphov till många idéer och förslag på hur det går att uppnå ett långsiktigt och kontinuerligt arbete kring tillgängliga medier. De visar med tydlighet att man med relativt små medel kan skapa större medvetenhet kring tillgängliga medel i biblioteket.

För att dela erfarenheterna och inspirera andra bibliotek har MTM nu tagit fram en skrift som heter **Så når vi fler! – skapa förutsättningar för tillgänglig läsning**.

Den innehåller information om tillgängliga medier och en hel del tips och råd till dig som arbetar med regional biblioteksverksamhet eller på folkbibliotek. Några exempel på tips ser du här intill.

I Linköping den 21 maj stod Regionbibliotek Östergötland värd för en nationell konferens med medverkande från MTM och de regionala projekten. Dagen innehöll föreläsningar och panelsamtal kring frågor som samarbeten, uppsökande verksamhet och hur man exponerar digitala medier. ●

Tips för att komma igång med arbete kring tillgängliga medier

Regional verksamhet

- Kartlägg nuläget på kommunbiblioteken
- Sätt mål
- Ta fram en tillgänglighetsplan
- Bygg nätverk med andra regionala aktörer
- Arrangera gemensamma inspirationsdagar
- Ta fram ett gemensamt marknadsföringsmaterial för biblioteken i regionen

Folkbibliotek

- Utbilda hela personalen om tillgängliga medier
- Prenumerera på dagstidningen som taltidning
- Skapa lyssningsplatser för taltidningen
- Ta fram marknadsföringsmaterial. Använd gärna det material som finns på mtm.se
- Arrangera föreläsningar i samarbete med lokala och regionala tidningar
- Möblera tillgängligt i biblioteket

En undersökning gjord av SCB och MTM ger svar på frågor om svenskarnas läsvanor. De flesta anser sig läsa bra. Kvinnor över 50 ägnar mycket tid åt läsning. Men en grupp svaga läsare upplever att information från myndigheter och kommuner kan vara svår att förstå.

TEXT KATARINA CARLSTEIN CARLSSON FOTO APELÖGA

En av tio har svårt att läsa information

De flesta som bor i Sverige är bra på att läsa och 86 procent tycker dessutom att det är roligt. Det säger SCB:s undersökning på uppdrag av MTM.

Så mycket som 95 procent av de som svarade tycker att de läser bra, eller till och med mycket bra. Men drygt elva procent tycker att information från kommuner och myndigheter är svår att förstå och 25 procent undviker långa texter. Bland dessa personer är det en stor grupp som har en funktionsnedsättning och många som föredrar att läsa på andra språk än svenska. Bland personer med funktionsnedsättning tycker en av tre att funktionsnedsättningen är ett hinder i läsningen. Ändå är det en relativt liten grupp som använder hjälpmedel, som till exempel uppläst text.

Undersökningen är en del i MTM:s arbete med att förbättra tillgången till tillgänglig litteratur och samhällsinformation.

Resultatet säger att tre av fyra personer läser nyheter varje dag och drygt hälften av befolkningen läser böcker dagligen. Kvinnor som är 50 år eller äldre är den grupp som ägnar mest tid åt att läsa. Personer som föredrar texter på papper läser oftare böcker, än de som helst läser digitalt.

Vi frågade också läsarna om vad som kan göra det enklare för dem att läsa. 86 procent svarar enklare och kortare texter. 68 procent anser att större teckensnitt än vanligt underlättar läsningen. Hälften av läsarna tycker att det underlättar att få texten uppläst, samtidigt som de läser texten på papper eller skärm.

Undersökningen gjordes i form av en telefonenkät. Vi är medvetna om att undersökningar som denna inte fångar upp alla svaga läsare – personer som inte vill eller kan berätta om sina svårigheter i en telefonundersökning. ●

NÅGRA SIFFROR

- 85% läser helst på svenska
- 8% läser helst på andra språk än svenska eller engelska
- 87% läser texter från kommun och myndigheter
- 11% tycker att kommun- och myndighetstexter är svåra att förstå

”Undersökning om läsvanor och läsförmåga bland Sveriges befolkning” gjordes 2018 och finns som pdf på mtm.se

Trött av syntetiskt tal?

MTM samarbetar med Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm, KTH, i projektet "Subjektiva intryck av lyssningströtthet hos personer som studerar med hjälp av syntetiskt tal". Projektet finansieras av Vinnova.

MTM har i uppdrag att ta fram tillgänglig högskolelitteratur, bland annat i form av talböcker. Detta gör det möjligt för personer med exempelvis dyslexi att genomföra sina studier. Mer än hälften av dessa talböcker, över 1 000 böcker per år, produceras med hjälp av talsyntes. Övriga böcker produceras med mänsklig inläsning.

Kvaliteten på talsyntesröster har förbättrats markant under det senaste årtiondet. Men många upplever att de blir trötta av att lyssna på talsyntesröster under en längre tid och att de snabbt tappar koncentrationen.

Projektet ska undersöka denna lyssningströtthet och vilka aspekter av talet som upplevs påverka detta fenomen.

FOTO: SUSANNE KRONHOLM

Matilda Erkrans och Karin Grönvall.

FOTO: ERIC ESKILSSON/KB

Karin Grönvall blir ny chef för KB

Karin Grönvall blir ny riksbibliotekarie och chef för Kungliga biblioteket, KB. Karin började sin karriär på KB för 20 år sedan, då som praktikant. Närmast kommer hon från en tjänst som överbibliotekarie på SLU, Sveriges lantbruksuniversitet.

Nu när Karin är tillbaka på KB ser hon särskilt fram emot de digitala utmaningarna. På bilden ses hon bredvid Matilda Erkrans, minister för högre utbildning och forskning.

MTM gratulerar till nya jobbet.

Med alla sinnen på Skansen

Den 28 augusti är MTM traditionsenligt på Skansen under evenemanget **Med alla sinnen**, en dag som arrangeras tillsammans med bland annat FUB och Inre Ringen, Studieförbundet Vuxenskolan och Autism- och Aspergerföreningen.

MTM pratar om den lättlästa nyhetstidningen **8 Sidor** och lättlästa böcker. Och så svarar vi på så många frågor vi bara kan om tillgängliga medier. Välkomna att besöka oss!

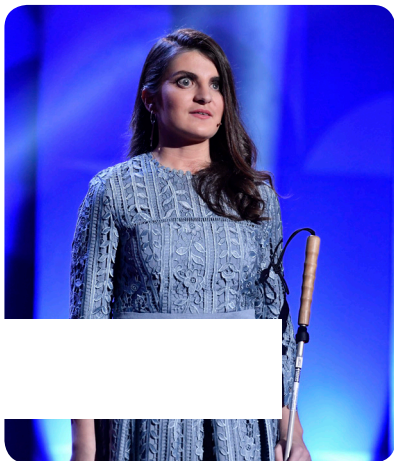

Med alla sinnen 2018.

FOTO: AMANDA BERGLUND

Gör film om att vara blind

I Läsliv 2/16 berättade Mirjana Krisanovic om resan till Himalaya och hur viktigt det är att förverkliga sina drömmar. Mirjana blev blind i tioårsåldern och jobbar aktivt för att motverka fördomar mot personer med funktionsnedsättning. Nu arbetar hon med filmen **Look through my eyes**. Mirjana är manusförfattare och producent och spelar huvudrollen Molly – en ung tjej som anmäler sig till en danstävling, trots att hon inte ser.

Inte nog med det – i juli tävlar Mirjana i World Championships of Performing Arts i Los Angeles.

Looking through my eyes är en film vi ser fram emot.

Regi står Jasmine Lindberg Zerbaoui för.

Regi står Jasmine Lindberg Zerbaoui för.

FOTO: KARIN TÖRNBLÖM

Träffa MTM i Almedalen

Är demokratins skattkammare för alla – eller är biblioteken mer otillgängliga än vi tror?

Kom till vårt seminarium på Gotlands museum den 3 juli klockan 13.00.

Förslaget till en nationell biblioteksstrategi överlämnades i mars till regeringen. Men är biblioteken verkligen för alla, utifrån vars och ens behov och förutsättningar? Utgångspunkten för det här seminariet är ett medielandskap i förändring där den snabba digitaliseringen, utvecklingen vad gäller e-läsning utifrån universell utformning och också lagstiftning skapar nya möjligheter för att garantera den demokratiska rätten till information. Hur ska offentliga aktörer och organisationer samverka för att lyckas?

Medverkande är:

- Lars Ilshammar, Kungliga biblioteket
- Lotta Brilioth Biörnstad, Kulturrådet
- Johanna Hansson, Svensk biblioteksförning
- Agneta Elfving, Synskadades riksförbund
- Bengt-Erik Johansson, Dyslexiförbundet
- Helena Kettner Rudberg och Anne Stigell, Myndigheten för tillgängliga medier

Nedladdnings- toppen

De mest nedladdade talböckerna januari till maj.

1 **Bränn alla mina brev** ●●
av Alex Schulman

2 **En bur av guld** ●●
av Camilla Läckberg

3 **Hjärnstark** ●
av Anders Hansen

4 **Min historia** ●●
av Michelle Obama

5 **Lazarus** ●●
av Lars Kepler

6 **Omgiven av idioter** ●●
av Thomas Erikson

7 **Störst av allt** ●●
av Malin Persson Giolito

8 **Kastanjemannen** ●●
av Søren Sveistrup

9 **Döden är alltid sann** ●●
av Anna Jansson

Helveteselden ●●
av Karin Fossum

Den tolfte kriminalromanen om kommissarie Konrad Sejer. En kvinna och hennes femårige son hittas brutalt mördade i en gammal husvagn intill en trädunge. På golvet ligger en blodig kniv. Kniven och ett blodigt fotavtryck är de enda spår Sejer har.

Ida Löfman på MTM delar med sig av frågor och svar som kommer till Svarstjänsten.

Fråga MTM

Har du någon fråga du skulle vilja få hjälp med? Svarstjänsten på MTM svarar på frågor som gäller talböcker, punktskriftsböcker och böcker på lättläst.

Telefon:
08-580 02 710
E-post:
info@mtm.se

Får låntagare använda talböcker för att öva sig i svenska?

– Nej, det är bara personer med funktionsnedsättningar som har rätt att läsa talböcker. Det regleras i Upphovsrättslagen, 17§ ”Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder”.

Kan jag som specialpedagog få ett inlogg för att testa och visa Legimus?

– Ja, du kan ansöka om ett demokonto. Om du arbetar på ett bibliotek och arbetar med talböcker, kan du ansöka om ett så kallat registrerarkonto. Om du redan har ett registrerarkonto, så kan du använda det för att testa och lära ut Legimus.

Har ni broschyrer och informationsmaterial om era tjänster som jag kan använda i mitt arbete?

– Ja, vi har bland annat broschyrer, faktablad och affischer som du kan beställa kostnadsfritt eller ladda ner och skriva ut själv. Du hittar dem på mtm.se.

Jag vill läsa en bok som inte finns på punktskrift. Hur gör jag då?

– Då kan du lämna ett punktskriftsförslag. MTM tar emot punktskriftsförslag från både bibliotek och privatpersoner, men du måste vara punktskriftsläsare för att få lämna ett förslag.

För att lämna önskemål kontaktar du Punktskrift- och prenumerations-service via e-post punktskrift@mtm.se

Frågor och svar!

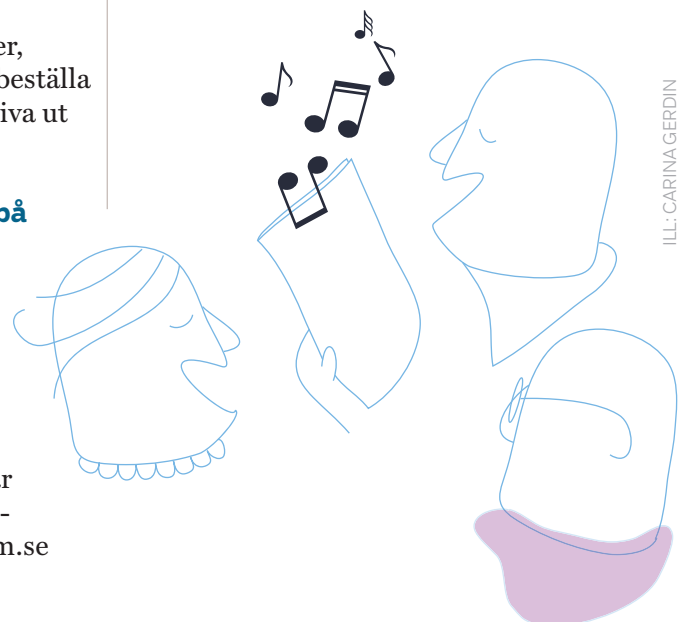
eller telefon 08 – 58 00 27 20 (måndag till torsdag, klockan 9–12). Det finns även ett formulär för beställning i Legimus.

När du har lämnat ditt förslag tar det några veckor upp till ett par månader att producera boken – det beror på vad det är för slags bok.

Gör MTM musiknoter i punktskrift?

– Hos det danska biblioteket Nota finns punktskriftsnoter från hela Norden. Om du är i behov av punktskriftsnoter kan du vända dig direkt till Nota, eller kontakta Punktskriftsutlåningen så kan vi hjälpa dig att hitta rätt.

Om du önskar ett musikstycke som inte finns hos Nota kan du få det producerat av punktskriftstjänsten.

ILL: CARINA GERDIN

5 frågor till...

... **Susanna Cederqvist**, som föreläser om dyslexi och dyslexins styrkor. Hon är också projektledare för VIDD.

TEXT KATARINA C. CARLSSON FOTO ELISABET OHLSON WALLIN

Vad är VIDD?

– VIDD är ett arvsfondfinansierat projekt som ägs av föreningen Pascal. Temat är kultur, tillgänglighet och pedagogik. Vi vill skapa mer "vidd" och bredd, så fler ska kunna delta i estetisk verksamhet och undervisning på lika villkor oavsett funktionsvariation. Vi tänker brett och lyfter allt från fysiska funktionsnedsättningar, adhd, dyslexi, psykisk ohälsa till allergi. Vi skapar- mötesplatser, där olika frågeställningar och teman tas upp, goda exempel presenteras.

Du har arbetat med dyslexi och musikundervisning. Har undervisningsmetoderna förbättrats?

– Både ja och nej. På musikområdet finns starka traditioner, liksom en del fördomar och tabun. Framförallt inom västerländsk konstmusik, där normen kring notläsning är stark. Det har till exempel inverkan på intagningsproven.

Du har skrivit en examensuppsats om dyslexi och musik. Kan dyslexi vara en tillgång i skapandet?

– Jag ville ta reda på hur det såg ut på området dyslexi och musik. Uppsatsen vid Kungliga musikhögskolan var en lång och

spännande resa och jag träffade många med dyslexi och hade intressanta samtal. En av informanterna sa "andra kan spela noterna bättre, men jag kan spela runt de där noterna och det kan inte dom". Jag tycker det sammanfattar området. Extra spännande var att bildtänkande och andra dyslexistyrkor så väl lyste igenom.

Susannas boktips
Egna boken
"Dyslexi + styrkor = sant."

Finns det en större kunskap idag om dyslexi och dess möjligheter?

– Jag arbetar handledande kring studieteknik och förhållningssätt och ser att förändringar till det bättre sker. Fler och fler får ett mer rättvist synsätt på sig själva. Jag upplever att förhållningssättet kring dyslexi generellt tar tid att förändra i ett land som vårt. Visst är det skillnad nu mot för 10 år sedan, men vi har långt kvar. Mitt synsätt på dyslexi och viljan att belysa hela bilden, där även styrkorna ryms, har till en del motarbetats. Som tur är har jag haft kontakter och samarbeten med forskare, organisationer och andra utanför Sverige.

Vad tycker du bäst om med ditt jobb?

– Att få vara med och medvetandegöra normer och förändra synsätt är en förmån. Att få hjälpa människor att bättre förstå sig själva och varandra. Jag hoppas kunna fortsätta arbeta med detta så länge det behövs. ●

Namn: Susanna Cederqvist.

Jobb: Föreläsare, författare, inspiratör.

Bakgrund: Är utbildad musikhögskolelärare vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm.

Vision: Att förmedla ett bredare förhållningssätt på dyslexi, byggt på litteratur och forskning.

Pascal bildades 2010 och är en förening som verkar för att alla – med eller utan funktionsnedsättningar – ska ha möjlighet att utöva olika former av kulturell verksamhet.

Mer om projektet VIDD hittar du på vidd.nu.

Möt MTM i **monter C05:20**. Vi arrangerar också seminarier. Några kan du läsa om här. Håll utkik i seminarieprogrammet för fler programpunkter och exakta tider.

TEXT KATARINA C: CARLSSON FOTO NIKLAS MAUPOIX

Bokmässan 2019

● **Allas allmänna och lika läsrätt? Hur kan lärare och skolbibliotekarier skapa förutsättningar för alla elevers rätt att läsa?**

Torsdag 26 september

Talböcker och lättlästa böcker ger möjlighet att skapa tillgänglig läsning, vilket har stor betydelse för att var och en ska få de bästa förutsättningarna att nå målen med sin utbildning.

Att synliggöra, tillgängliggöra och använda mångspråkiga och tillgängliga medier i klassrummet bidrar till normalisering och inkludering av eleven. Det ökar toleransen för skillnader när det gäller språk och läsning.

Seminarier presenterar två perspektiv, lärarens och skolbibliotekariens, och diskuterar vidare vikten av att tillgodose allas rätt att läsa på det språk och i det format som hen behöver.

Medverkar gör: Maria Samuelsson, lärare på Värgårdsskolan i Kinda kommun, Cilla Dahlén, bibliotekarie på Enbackaskolan i Stockholm, Jenny Edvardsson lärare på Wendesgymnasiet i Kristianstad. Malin Elgborn från MTM är moderator.

● **Inclusive publishing: hur förlagen kan nå alla som vill läsa – oavsett läsförmåga**

Torsdag 26 september

Efter att ha digitaliserat försäljningskanalerna genomgår nu bok- och tidningsbranschen en andra våg av digitalisering där även konsumtionen digitaliserats. Digitaliseringen

ger författare, förlag och bokhandlare möjligheten att nå ännu fler med sina produkter. Äntligen kan man skapa innehåll som är tillgängligt för alla från början!

Vi kommer i denna panel att diskutera hur bokbranschen kan säkra upp sina produkter så att de blir tillgängliga för människor med funktionsnedsättningar. Vad är företagets nästa steg? Och när når vi målet: Tillgänglighet för alla?!

MTM arrangerar tillsammans med Axiell och Nextory.

● **Biblioteken gör det möjligt: Oavsett funktionsförmåga ska alla få tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation**

Fredag 27 september

Biblioteken står i dag inför ett antal utmaningar med koppling till demokrati och delaktighet. Digital teknik skapar möjligheter att göra litteratur och nyheter tillgängligt för alla oavsett funktionsförmåga. Vilka metoder fungerar för att nå hela vägen till läsarna?

Myndigheten för tillgängliga medier har samarbetat med biblioteken i Dalarna, Gävleborg, Uppsala, Stockholm och Östergötland för att öka kunskapen om tillgänglig läsning och särskilt taltidningar. Man har arbetat för att nå nya grupper med behov av bibliotekens tjänster. Vad lärde vi oss under arbetet?

Medverkar gör bland annat: Magnus Larsson, Generaldirektör MTM, Camilla Silfvenius, Content Manager Nextory, Eva Houltzén, VD Axiell Media, Fredrik Karlsson, MTM.

BIT FÖR BIT

Hur mycket kan du om litteratur? Testa dig själv eller tävla mot andra! Läs en ledtråd i taget och svara när du tror att du kan. Rätt svar finns under frågorna.

	5 POÄNG	4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG
UNG HJÄLTINNA	Hon är född i tunnlarna under New York.	Hon är snabb med knivarna och kär i Tålig.	Ann Aguirre har skrivit böckerna.	På engelska heter hon Deuce.	Den allra lägsta spadern.
STAD	Här är New College det äldsta.	I London finns en Circus med samma namn.	Här kysser Harriet Vane och Lord Peter Wimsey varandra för första gången.	Här finns Tolkiens favoritpub the Bird and the baby.	Morden i staden tar kommissarie Morse hand om.
EN SORTS BOK	Albatross var allra först med dem.	Bristen på bra böcker på Exeters tågstation gav inspiration till dem.	De rimmar på ett spel med klot och klubbor.	Det var Penguin som gjorde dem riktigt populära.	På engelska är det tydligt var de ska få plats.
FÖRFATTARE	Gillade att bära stora, svarta Fedorahattar.	Skrev bokserien "Resan hem" där vi fick möta omtarna.	Adlades 2009 och blev Sir Terence.	Skrev "Goda Omen" tillsammans med Neil Gaiman.	Skivvärlden är hans kanske mest kända skapelse.
ETT DJUR	Förr i tiden kallade vi det för bjur.	Deras gäll blev deras död.	I böckerna om Narnia hjälper de Peter, Susan och Lucy att ta sig till Stenbordet.	I Bamse är de snickare.	Den tecknade Castor bär djurets namn på latin.

Rätt svar: Ung hjältinna: Spadertvä. Stad: Oxford. En slags bok: Pocket. Författare: Terry Pratchett. Ett djur: Bäver.

FRÅGOR: ERIK RÅGVIK

Seriestrippen

SERIESTRIPPEN: JENNY HOLMLUND

Det sägs att ett gott skratt förlänger livet och därför tipsar vi om fem romaner och noveller med humoristiska inslag. Huruvida man faktiskt lever längre om man skrattar är kanske diskutabelt, men man har i alla fall roligt under tiden.

TEXT HELENA LINGMERT FÖRFATTARFOTO: ÉRIC CLÉMENT

Mannen som läste högt på 6.27-tåget av Jean-Paul Didierlaurent

Guy är en 36-årig man som bor tillsammans med sin gulfisk i utkanten av Paris. Dagtid arbetar han med att makulera böcker. En dag hittar han ett USB-minne som tillhör en flicka vid namn Julie och blir besatt av att hitta henne. **T P**

Kungsholmens ros av Barbro Lindgren

Kungsholmens ros är en liten bullterrier som heter Rosa. Hon är översvallande vänlig, egensinnig och nyfiken. Författaren skriver med värme och humor om möten med andra hundar och människor. **T P**

Nyheter på tre rader av Félix Fénéon

Korta, absurda och tankeväckande mininoveller i nyhetstelegrammets form av den franske anarkisten, konstkritikern och förläggaren Félix Fénéon (1861-1944). **T P**

Potatishandlaren och andra berättelser av Ulla Ekh

Noveller som utspelar sig i Norrbotten och handlar om en lätt igenkännbar vardag som ibland kan visa sig inrymma oväntade dimensioner och chockerande dramatik. **T P**

Den fantastiska berättelsen om fakiren som fastnade i ett Ikeaskåp av Romain Puértolas

Pugalendhi är en fakir från Rajasthan som lurat sina grannar i byn att samla ihop pengar för att han ska kunna åka till Paris och köpa IKEA:s spikmattesäng. Den garderob på IKEA-varuhuset som han gömmer sig i packas in i en låda och skickas iväg och en galen jakt över världen inleds. **T P**

